

Valentin-Stelian BĂDESCU

ETICA ÎN AFACERI

VALENTIN-STELIAN BĂDESCU

ETICA ÎN AFACERI

Copyright © 2014, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BĂDESCU, VALENTIN-STELIAN

Etica în afaceri / Valentin-Stelian Bădescu. –

București : Pro Universitaria, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-955-4

174.4(075.8)

Fiiței mele, Ruxandra Ioana

ARGUMENTUM

Cum poate mulți s-ar fi așteptat, în abordarea unei astfel de tematici ar fi trebuit să începem cu Aristotel și *Etica Nicomahică*,¹ ori cu George Edward Moore și a sa *Principia Ethica*² numai că pe la începutul anilor 2000, exista un talk-show pe ANTENA 1, care se numea: „Marius Tucă Show”. Acest ziarist invita în emisiunile sale, cele mai reprezentative personalități ale momentului, de la președintele statului, primul ministru și membri ai guvernului, până la sportivi, oameni de cultură sau de știință... pe scurt, invita în fiecare seară, OMUL ZILEI! Era unul dintre programele urmărite, întrucât realizatorul nu-și „ierta” pentru nimic în lume invitatul, supunându-l unui continuu tir de întrebări, care de care mai provocatoare și mai indiscrete referitoare la activitatea profesională sau acțiunile publice ale acestuia. Totul cu bun simț. Într-o seară de acum mai bine de zece ani, l-a avut ca invitat pe marele nostru economist și academician Anghel Rugină, profesor universitar de anvergură mondială, care s-a stins din viață, din păcate. Emisiunea de pe Antena 1 din acea seară avea să devină, pentru toți cei care am urmărit-o, absolut memorabilă.

Pentru cine vrea să se edifice mai pe larg despre personalitatea acestui român de excepție recomand lectura datelor biografice aflată în cartea sa „Principia Oeconomica. Fundamente noi și vechi ale analizei economice” apărută în Editura Academiei Române în anul 1993.

La un moment dat, cu toată experiența sa, Marius Tucă a scăpat invitatul de sub control. Personajul de mare calibru din acea seară, a pus treptat stăpânire pe emisiune, toată pregătirea acesteia ducându-se „pe apa Sâmbetei”, deoarece răspunsurile sale la întrebările moderatorului depășeau cu mult tiparul emisiunii, prin amplitudine, prin modul în care erau documentate și mai ales prin consecințele lor!... Erau răspunsuri care impuneau de la sine alte întrebări și tot așa... Ca un bulgăre de zăpadă lăsat să se rostogolească pe o pantă proaspăt ninsă!... Dar să vedem ce s-a întâmplat, concret!

¹ *Etica nicomahică* este o scriere ce aparține lui Aristotel și apare ca fiind scrisă în jurul anului 350 î.Hr. Lucrarea este structurată pe 10 cărți, având ca subiect virtutea. Numele de Etica Nicomahică, provine de la numele fiului lui Aristotel, Nicomachus, despre care se consideră că ar fi editat cartea, având în vedere că aceasta fusese concepută de Aristotel drept curs pentru discipolii săi. Etica Nicomahică se aseamănă în mare parte cu o altă scriere, Etica Eudemică. Atât Etica Nicomahică cât și Etica Eudemică încep cu discuția despre *eudaimonia* (fericire) și se încheie cu discuția despre virtute și ceea ce necesită oamenii pentru a-și trăi viața cel mai bine. Amândouă examinează condițiile în care slăvirea sau blamarea sunt potrivite și ambele vorbesc despre natura plăcerii și a prieteniei. În ciuda faptului că ambele lucrări exprimă același punct de vedere, este evident că una dintre ele reprezintă o versiune îmbunătățită a celeilalte, iar de multe ori este considerat că Etica Nicomahică este versiunea îmbunătățită a Eticii Eudemice. Aristotel, prin Etica Nicomahică este un deschizător de drumuri, până la el nemaifiind o abordare sistematică a eticii într-un tratat. A se vedea pentru detalii, *Etica Nicomahică*, introducere, traducere, comentarii și index de Stella Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

² În 1903, George Edward Moore a publicat *Principia ethica*, despre care Bertrand Russel avea să scrie mai târziu că „influența asupra noastră (la Cambridge, Anglia) și discuțiile care au precedat-o, ca și cele care au urmat-o au întrecut și întrec orice alt subiect”. De fapt influența acestei cărți a depășit cadrul cercurilor academice de la Cambridge. Intr-adevăr, influența acestei cărți asupra gândirii etice din acel timp și după aceea, este similară cu cea avută de *Principia mathematica* (1910) a lui Whitehead și Russel, de *Tractatus logico-philosophicus* (1912) a lui Wittgenstein și *Teoria relativității* (1905, 1916) a lui Einstein.

Domnul Rugină a afirmat la un moment dat, că a fost invitat acasă la George Bush! La "CASA ALBĂ", bineînțeles. Fiica domniei sale era prietenă și colegă de facultate cu gemenele președintelui american, iar acesta a vrut să îl cunoască personal, așa că l-a invitat la o cină în cel mai bine păzit obiectiv al planetei. Și când Marius Tucă l-a întrebat cum e de fapt președintele american „în privat”, au început dezvăluirile:

„George Bush este un texan simpatic, cinstit și foarte de treabă, dar nu face ce vrea el!” „Cum, adică, nu face ce vrea el? Păi nu este el cel mai puternic om de pe planetă? Nu conduce el guvernul celui mai puternic stat din lume?” A întrebat, Tucă. „Păi, nu prea” a răspuns domnul profesor. „Se vede treaba că trebuie să fac unele precizări”, a mai spus domnia sa, „ca să se știe și ca să puteți înțelege mai bine”! Apoi a continuat: „Dragii mei, lumea asta este condusă de un fel de guvern mondial, format dintr-un grup de circa 250-300 de persoane, super-bogate, super-puternice și super-bine-informate, care trăiesc "ca în sânul lui Adam"! Oamenii ăștia dețin puterea absolută pe planetă. În afară de accesul imediat la toate resursele economice și la cele mai recente descoperiri tehnico-științifice, multe ținute în secret, au la dispoziție, în toate țările lumii, institute de cercetări psiho-sociologice, cu ajutorul cărora țin sub control toate popoarele planetei. Acestea le indică personajele politice cele mai "potrivite" pentru a "câștiga alegerile", în mod "democratic" în cele mai importante state ale lumii; importante nu numai ca număr de locuitori, dar mai ales prin resursele lor naturale, prin puterea economică, militară sau prin poziția lor strategică. Practic toți conducătorii statelor importante ale planetei sunt „aleși” cu „binecuvântarea” acestui „GRUP”, și toți cei aleși nu fac altceva decât să pună în practică „directivele” trasate de acesta...”

Întrebare telefonică de la un telespectator: „Domnule Anghel Rugină, face și România parte dintre țările vizate de "GRUP"?”

„Da. Și ca dovadă vă aduc faptul că, înainte cu două luni de alegerile din 2000, persoana care a câștigat alegerile prezidențiale, a fost în vizită "privată" în Statele Unite, iar la două săptămâni de la câștigarea alegerilor, primul ministru proaspăt numit a făcut același lucru. Au fost amândoi să-și ia "foaia de drum”.

Replică telefonică: „Adică dumneavoastră vreți să spuneți că pe președintele nostru ni l-au ales americanii?”

Răspuns: "Nu o spun eu. Așa este. Numai că nu americanii, ci "GRUPUL" care conduce. În America a avut loc doar acceptarea și instruirea personajelor."

Replică: „Să vă fie rușine domnule, Rugină... Să vă fie rușine că ați ajuns la vârsta pe care o aveți, cu capul plin de păr alb, ca și mine și că ne mințiți în halul ăsta... Nu știu ce interes aveți să o faceți, dar vreau să vă spun că pe președintele nostru l-am ales noi, cu toții, prin votul nostru, că așa am vrut noi! Să vă fie clar: așa am vrut noi! Și apoi cum să ni-l aleagă alții când este o comisie de votare care verifică vot cu vot, de la toate partidele... Sunteți un mincinos! Domnule Marius Tucă, nu mai chemați, domnule, din ăștia... Bună seara!...”

Anghel Rugină: „Dragă domnule, te felicit!... Te felicit că ai ajuns la vârsta la care ai capul plin de păr alb și că ai trăit până acum cu impresia că ai putere! Că votul tău contează! Poți să mori fericit în cazul ăsta! Eu nu am vorbit pentru cei care au vârsta și convingerile dumitale. Eu am vorbit pentru cine are urechi să audă și minte să înțeleagă!... În ceea ce privește votul, nu uitați vorbele lui Stalin, care zicea că nu contează cine și ce votează, contează doar cine numără voturile! Astăzi cu voturile centralizate electronic treaba asta a

devenit un simplu joc pentru un informatician: cu un program deștept, printr-o simplă atingere a unei anumite taste, voturile plus ale unui candidat se adună discret la cel care trebuie să iasă...Îmi spui că nu știi ce interes am... Am interesul ca POPORUL MEU SĂ AFLE... Să afle și SĂ ÎNȚELEAGĂ!... Să înțeleagă că la nivel global "cărțile sunt făcute"! Oamenii ăștia sunt prea deștepti și prea puternici!..."

Alt telespectator (TS), întreabă: „Dar cine sunt oamenii ăștia? Este vorba de Franc-masonerie?”

A.R.: „Sunt și masoni în "grup", dar nu sunt majoritari!" TS, (chiar dacă se tratează de un alt telespectator lăsăm inițialele cu titlu generic, pentru cursivitatea mesajului): "Atunci, despre cine este vorba? E sultanul Bruneiului? Bill Gates?Sau cine altcineva?"

A.R.: "Mai, băieți... Pe oamenii ăștia nu-i cunoaște nimeni... Adică nimeni dintre "muritorii de rând"! Ce, sultan? Ce, Bill Gates? ăștia sunt mici copii, pe lângă cei din "GRUP"! Trebuie să înțelegeți că adevărații bogăți ai lumii nu apar în niciun top, al niciunei reviste... Se bucură de anonim pentru ca astfel să aibă libertate deplină de mișcare. Doar un număr limitat de persoane, alese pe sprânceană, cunoaște identitatea unora dintre ei, alte persoane "alese", cunosc pe altele, și tot așa. Nimeni nu poate pune toate piesele acestui puzzle împreună. Nici măcar președinții marilor state ale lumii. Directivele ajung la ei prin interpuși. V-am spus că este vorba despre oameni deosebit de inteligenți și despre o organizare perfectă!..."

TS : "Atunci sunt evreii?"

A.R.: "Sunt și evrei dar nu sunt majoritari!"

TS: "Arabii? Sunt și arabi? Că ăștia au petrol..."

A.R.: "Dragii mei, sunt reprezentanți de peste tot, într-o proporție echilibrată. În asta și constă succesul "GRUPULUI", deciziile în interiorul lui se iau într-un mod absolut democratic, iar locul în acest "GRUP" se moștenește, pe principii monarhice, cei ce urmează să intre fiind foarte bine testați și pregătiți în acest sens..."

TS: "Bun, și cam de când se întâmplă chestiile astea?"

A.R.: "Se zice că acest "GRUP" a luat ființă cam pe la începutul anilor 1800, cu scopul declarat de a prelua conducerea lumii. Prima mișcare cu relevanță la nivel planetar ar fi fost inițierea valului de revoluții din Europa anilor 1848. Apoi "GRUPUL" a încercat preluarea puterii pe tot globul prin intermediul ideologiei comuniste."

TS: "Cum adică, să preia puterea în lume cu ajutorul comunismului? Păi comunismul nu zice că totul este al tuturor? Nu înțeleg. Puteți să ne explicați?"

A.R.: "O.K. Să raționăm un pic... Deci ideologia comunistă spune că totul este al tuturor, este adevărat, dar și că nimeni nu poate dezlipi nici un strop din bunurile în comun pentru folosul său personal. Deci totul este al tuturor și în particular al nimănui. Și chiar dacă nu sunt ale nimănui, după victoria planetară a comunismului, aceste bunuri trebuiesc totuși "administrate" de cineva. Și de ce acel cineva n-ar putea fi un "GRUP", de administratori la nivel mondial de, să zicem... 250-300 de persoane!... " ...Toată lumea... mută. Inclusiv Marius Tucă... Și domnul profesor a continuat: "Toate mișcările de rezonanță mondială de după 1848, s-ar fi produs cu acceptul acestui "GRUP". Totul bine studiat. Totul cu un scop precis. Bineînțeles că au apărut și evenimente neprevăzute. La un moment dat, liderii comuniști, supuși unei propagande deșănțate cu scopul creării cultului personalității, pe criterii de marketing politic, au început ei înșiși să creadă în ceea ce propovăduiau și să se creadă niște ZEI în viață, așa că au scăpat de sub control. Și atunci a

fost nevoie de crearea unei ideologii care să contrabalanseze comunismul și anume fascismul. Și așa a pornit cel de-al doilea război mondial... Și când și fascismul a început să aibă derapaje i s-a opus o coaliție mondială, și pentru că nu fusese înfrânt comunismul "independent", a fost nevoie de un "război rece", care s-a încheiat așa cum știm cu toții, cu victoria "GRUPULUI", asupra copilului rebel - comunismul! Acum suntem în faza în care "GRUPUL" se concentrează asupra unei noi strategii de putere și anume "GLOBALIZAREA". Au fost create organisme la nivel global în sprijinul acestui concept: NATO, G8, G20, FMI, Banca Mondială, BERD, Uniunea Europeană, etc. Trebuie să recunoaștem că acest "GRUP" a avut un rol foarte important în menținerea unui echilibru strategic la nivel mondial. În perioada dominației acestuia, nivelul de trai al populației a crescut în mod constant, nu peste tot e drept, dar încă se mai lucrează la acest lucru prin intermediul organismelor mondiale controlate de "GRUP". De asemenea nivelul tehnologic a cunoscut un progres uriaș care nu ar fi fost posibil fără direcționarea resurselor necesare în acest sens. „Drepturile omului” sunt impuse permanent pe ordinea de zi a tuturor reuniunilor la nivel mondial, sau regional, acolo unde acestea nu sunt la înălțimea momentului. În general se impune o nouă ordine mondială, care încearcă să înlăture haosul, anarhia și pericolele potențiale la nivel planetar. V-am spus că este vorba despre persoane deosebit de inteligente. E drept, uneori sunt mai răi câinii, ca stăpânii, dar sunt sigur că la momentul oportun, stăpânii își vor pune câinii cu botul pe labe!"

Marius Tucă (M.T.): "Domnule Anghel Rugină, m-ați uimit! De unde știți toate astea?"

A.R.: "În cercurile academice americane se dezbat destul de des subiecte de genul ăsta!"

M.T.: "Și nu vă este frică să dezvăluiți aceste lucruri?"

A.R.: "În primul rând, am o vârstă: "mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiul", și apoi sunt lucruri, repet, deja cunoscute, iar scopul pentru care am făcut-o este de a limpezi cumva apele și de a potoli spiritele înfierbântate din România, care încă mai cred că tot ceea ce zboară se mănâncă!..."

TS: "Și noi ce trebuie să facem?"

A.R.: "Aici am vrut să ajungem cu discuția noastră!... Pentru noi, important este să ne facem viața frumoasă în jurul nostru. Să lăsăm gândurile mari, la scara internațională, că acolo jocurile sunt făcute și echilibrele nu trebuiesc rupte! Nu avem nici informațiile, nici competența, nici resursele și nici mijloacele necesare să acționăm la un nivel atât de înalt. Putem în schimb să ne comportăm civilizată, să ne educăm bine copiii, să ne conservăm și să ne protejăm mediul în care trăim, să ne respectăm și să ne ajutăm, pe scurt: să ne trăim viața liniștiți..."

După acest scurt excurs la istoria noastră apropiată, care ne îndeamnă la puternice reflecții, inclusiv legate de etica acestui grup să ne întoarcem la cursul nostru care are un scop, o metodă de abordare și o organizare. Iată,

Scopul acestui curs

Cursul de față este la prima ediție, dar nu este o noutate absolută în peisajul scriitoricesc românesc. Când veți începe să citiți acest curs, poate vă veți gândi: „*Încă un manual despre etica în afaceri, despre felul în care societatea și etica se transformă și ne*

transformă?” Scopul nostru a fost mai întâi de a actualiza anumite instituții: etica, dreptul, credința, afacerile, a căror caracteristică inițială este evoluția și care s-a îmbogățit cu noi reglementări; altele au fost modificate, altele au dispărut, etica rămânând de la Aristotel încoace aproape neschimbată.

Scopul cursului este să transmită într-o formă accesibilă cititorilor, judecătorii mei supremi, tuturor celor implicați în domeniul afacerilor, cunoștințe de bază în materie și să-i orienteze în interpretarea cauzală a respectării principiilor eticii în afaceri, cu aplicabilitate practică, prin exemplificări ale jurisprudenței naționale ori europene. Pentru atingerea acestui scop ne-am străduit să dozăm și să selectăm cunoștințele, cu un grad de dificultate mai mare, în așa fel încât să le facem posibile de înțeles, de înlănțuit și de reținut. Am căutat să dăm definiții simple, clare, precise și ușor de înțeles, iar principiile, aceste „sperietori” chiar și pentru specialiști, ne-am străduit să le explicăm cu raționamente ușoare, uneori în detrimentul rigorii științifice. Am căutat ca extinderea diferitelor prelegeri să reflecte importanța și ponderea acestora în însușirea eticii în afaceri. Chiar dacă este un curs nu poate cuprinde totul despre această materie. El există pentru a vă ajuta și pentru a vă da informații despre ce ar trebui făcut în mod practic pentru umanizarea relațiilor de afaceri, iar dacă vi se pare că vreunul dintre subiectele tratate vi se potrivește, vă rugăm să folosiți discernământul în privința a tot ceea ce e scris aici. Nu am publica această lucrare, dacă nu am fi siguri că mulți dintre Dumneavoastră o vor găsi cu adevărat revelatoare și de ajutor

Am făcut acest lucru necesar, nu pentru a fi la modă, ci pentru că cercetarea rolului eticii în afaceri prezintă importanță din mai multe puncte de vedere. În primul rând, ea ne arată că structura economico-politico-juridică actuală se explică nu numai sincronic ci și diacronic, prin legătura cauzală a succesiunii fenomenelor sociale din trecut cu fenomenele din prezent, ce constituie funcțional, premisele evenimentelor de mâine. Este motivul pentru care etica afacerilor nu poate fi detașată de istorie, ea fiind ancorată în aceasta, de aici își definește filozofia și legăturile cele mai intime. Demersul încearcă să abordeze și să particularizeze rolul eticii în afaceri, raporturile dintre aceasta și structurile statale chemate să asigure aplicarea preceptelor sale întrucât suntem în prezența unui proces complex, cu implicații și complicații, dar un proces istoric al creării și evoluției unei etici la nivel planetar. De asemenea, studierea, chiar fără a intra în multe detalii, a eticii afacerilor, din perspectivă globală, internațională, ne arată că ceea ce a creat suprastructura politico-juridică a societății au fost condițiile de viață materiale ale societății și că statul și organizațiile internaționale nu au evoluat lent și pe nesimțite, ci au cunoscut în timp adevărate mișcări revoluționare, marcate prin salturi, dar și coborâșuri uneori abrupte, având în final un sens ascendent ce a condus la un progres. Pe măsura dezvoltării societății umane spre forme superioare de organizare, știința eticii capătă dimensiuni noi. Dar etica are legături și cu celelalte elemente ale suprastructurii cum sunt filozofia, religia, estetica etc. De aici și relația ce există între evoluția conceptelor eticii și celelalte discipline sociale care se ocupă fie de dezvoltarea generală a societății, fie de anumite laturi ale acesteia.

În altă ordine de idei, lumea în care trăim este extrem de complexă. Un eveniment neprevăzut poate schimba cursul obișnuit al lucrurilor. Situații aparent fără ieșire, pot fi rezolvate numai dacă se înțelege că nicio națiune nu poate acționa sau hotărî de una singură, iar relațiile dintre state trebuie să se bazeze pe interese și puncte de vedere comune. Pentru a asigura pacea și securitatea, trebuie să se țină seama de rolul eticii la nivel statal, regional sau mondial. Aceasta poate fi una din soluțiile oferite principalelor probleme actuale, de către prezentul curs.

Un alt argument, afacerile și dezvoltarea durabilă. Ținând seama de importanța și de caracterul universal al comerțului, este firesc ca acesta să prezinte un interes major pentru întreaga planetă. Astfel, experiența legislativă și conceptele doctrinei, chiar mai presus decât configurația sistemelor economice, culturale și sociale diferite, pun, în fapt, aceeași problemă, aceea a categoriilor de norme etice de care avem nevoie pentru un mediu de afaceri viabil. De asemenea, activitatea diferitelor organizații internaționale deosebit de penetrante în materie a condus la internaționalizarea preocupărilor pentru dezvoltarea comerțului și la crearea unei solidarități între popoare la care s-a angajat majoritatea statelor lumii. S-au adoptat în acest sens Declarația de la Johannesburg privind dezvoltarea durabilă și Planul de punere în aplicare. Documentele adoptate pot pune în evidență următoarele aspecte: dezvoltarea durabilă ca element principal al agendei internaționale, cu corolarul său, protecția mediului, lupta împotriva sărăciei și folosirea resurselor naturale. Cu alte cuvinte noțiunea de dezvoltare durabilă îmbrățișează toate aceste aspecte, fiind o noțiune integratoare.

Pași concreți îi reprezintă stabilirea unui fond mondial pentru eradicarea sărăciei și un Parteneriat pentru dezvoltarea Africii în scopul sprijinirii nevoilor de dezvoltare, parteneriatul între guverne, oameni de afaceri și societatea civilă pentru Declarația de la Johannesburg – dezvoltarea durabilă (37 puncte) desigur fără forță juridică, la fel cu toate declarațiile, reprezintă totuși un izvor de drept prin respectarea sa în cadrul mecanismelor de cooperare și prin pătrunderea „spiritului” acestui act cu caracter programatic în prevederile tratatelor și convențiilor internaționale. Planul de punere în aplicare cuprinde o serie de aspecte politice, strategice, administrative, juridice pentru realizarea principiilor și obiectivelor dezvoltării durabile stabilite în Declarația de principii și în Agenda 21 adoptate la Rio de Janeiro în 1992.

De remarcat că „Rio + 10” pare o verigă mai slabă a conferințelor mondiale organizate de Națiunile Unite, mai ales prin faptul că nu s-a izbutit adoptarea unor măsuri obligatorii atât de necesare pentru protecția și conservarea mediului la nivel mondial. Organizația Națiunilor Unite a constituit, încă de la Conferința de la Stockholm, pe plan instituțional, Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (PNUE), care permite la nivel mondial nu numai coordonarea tehnică și științifică (cercetarea), dar și armonizarea sub aspectul dreptului.

La nivel regional, o asemenea sarcină este completată de activitatea desfășurată de Uniunea Europeană și de Consiliul Europei. Deloc de neglijat, în acest proces, sunt cele două caractere ale eticii afacerilor, și anume: vocația universală a acesteia, și caracterul tehnic al normelor. Acestea conduc la utilizarea metodelor comparative și la uniformizarea preceptelor etice, sub presiunea opiniei publice, pe de o parte, și prin necesitatea înscrierii lor în cadrul aceluiași parametri tehnici și științifici, pe de altă parte.

Din alt punct de vedere, se poate spune că lumea în care trăim stă într-o tolerabilă cumpănă. Sistemul internațional al secolului XXI va fi marcat de o aparentă contradicție: pe de o parte, fragmentare; pe de alta, globalizare crescândă. La nivelul relațiilor dintre state, noua ordine va fi mai asemănătoare sistemului de state european al secolelor XVIII și XIX decât tiparelor rigide ale războiului rece. Ea va conține cel puțin șase mari puteri, Statele Unite, Europa, China, Japonia, Rusia și, probabil, India – precum și o multitudine de țări mijlocii și mai mici. În același timp, relațiile internaționale vor fi devenit pentru întâia oară cu adevărat globale. Comunicațiile sunt instantanee; economia mondială operează pe toate